

“ความรู้ความเห็นไม่ใช่ของเรา”

เทศน์ที่ สถานปฏิบัติธรรมป่าวิเวกสิกขาราม อ.พล จ.ขอนแก่น

พระอาจารย์วิชัย กัมมสุทโธ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๒ (เช้า)

วันนี้เป็นวันที่ ๒๒ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๕๒ วันนี้ได้ปลุกตื่นโพธิ์ โพธิ์มา จากอินเดียเขาเอามาให้ เอามาปลุกตื่นมาปลุก อันนี้สมมติว่าวันคัมภีระ อาตมาเกิดมา ๔๕ ปีเต็มพอดีวันนี้ ทีนี้คุณเขาจะให้ปลุกวันไหน เลยบอกชี้รุ่งว่า วันนี้ต้องดูสิวันนี้พระ อาทิตย์ทรงกลดใหม่ เมื่อก่อนเขาจะให้ปลุกเมื่อก่อน เราไม่ได้ถือวันหรือ แต่โดยสมมติ วันเสาร์ วันเสาร์นี่คือเสาร์หลัก มันตรงกับวันเสาร์พอดี เหตุนี้คุณสภาวะธรรมเขาจะให้ ปลุกวันนี้ พระอาทิตย์เขาทรงกลดตั้งแต่เช้า กลับมาบิณฑบาตก็เห็นแล้ว เหตุนี้เขา เป็นของเขาเอง ธรรมชาติเขาเป็น เขาคงจะให้เราปลุกตั้งแต่เช้านี้ละ ก็เลยเอาละฤกษ์ ๘ โมง ทำไมต้องรอ ๘ โมง เพราะอะไรไม่รู้ใหม่ พอ ๘ โมงนี้เขาเคารพชงชาติ คำว่าเคารพ ชงชาตินี้คืออะไร คือความเคารพนั่นเอง เป็นเวลาที่สมมติคนทั้งประเทศนี้ เขาให้ เคารพชงชาติ เคารพชงชาติให้รู้คุณของชาติคือแผ่นดินนั่นเอง ที่เราได้อาศัยได้อยู่ ให้ รู้คุณของแผ่นดิน ต้นโพธิ์จะปลุกได้จะงอกงามได้ก็ต้องอาศัยแผ่นดิน แผ่นดินเป็นคุณ เป็นเหตุเป็นปัจจัยต่อต้นโพธิ์ เหตุนี้จิตใจของมนุษย์เหมือนกัน ถ้ามีความเคารพ เป็นเหตุแห่งความเจริญ เพราะจิตที่มีความเคารพรู้คุณเป็นจิตที่อ่อนโยน เป็นจิตที่เป็น กุศล เป็นจิตที่พร้อมที่จะรับธรรมะ จิตที่ไม่มีความเคารพเป็นจิตที่หยาบกระด้าง เป็น จิตที่ยังไม่พร้อม เหมือนผ้าที่ยังไม่ซักไม่เรียบร้อย ก็ยังไม่พร้อมที่จะรับน้ำฝาดย้อมเป็น สี ฉะนั้นใครก็ตาม เหตุนี้พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงบอก ธรรมที่ทำให้เจริญ ธรรมที่ทำให้ พระเสขะ คือผู้ยังศึกษาอยู่เจริญถึงมรรคผลนิพพานได้ ธรรมนั้นคือ ๑.มีความเคารพใน พระพุทธเจ้าหรือไม่ ๒.มีความเคารพในพระธรรมหรือไม่ ๓.มีความเคารพในพระสงฆ์ หรือไม่ ๔.มีความเคารพในการศึกษาหรือไม่ ๕.มีความเคารพความไม่ประมาทหรือไม่ ๖.มีความเคารพในการปฏิบัติธรรมหรือไม่ การปฏิบัติธรรมคือการปฏิบัติสัมพันธ์กันนั่นเอง ถ้าผู้ใดที่มีความเคารพในการปฏิบัติธรรม นั่นละคือลตทิกฐิมานะหมด ไม่ถือเขาถือเรา คำว่าไม่ถือเขาถือเรานั้นคือไม่มีอัตตาแล้ว เหตุนี้ทิกฐิมานะ มันต้องมีทิกฐิคือ ความเห็นเกิดขึ้นก่อน เหตุนี้ความเห็นตัวนี้ มันเป็นตัวที่จะต้องพิจารณาให้ดี ความเห็นตัวนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าบอกว่า ธรรมที่ทำให้เนิ่นช้า คือตัณหามานะทิกฐิ

ทฤษฎีคือความเห็น ถ้าเห็นโดยคำว่าทฤษฎีตัวนี้เป็นความเห็นที่ผิด ถ้าความเห็นที่ถูกท่านเรียกว่าสัมมาทฤษฎี เพราะฉะนั้นเวลารู้สิ่งใดขึ้นมา มันจะมีความเห็นขึ้น เมื่อรูปกระทบตา เสียงกระทบหู กลิ่นกระทบจมูก รสกระทบลิ้น เย็นร้อนอ่อนแข็งกระทบกาย แม้แต่ธรรมารมณ์กระทบใจ เขาเรียกผัสสะ จะต้องมีความรู้เกิดขึ้น ความรู้นั้นจะประกอบด้วยวิญญาณชั้นกับสัญญาชั้นที่หมายถึงจิตรู้ เมื่อสัญญาชั้นทำหน้าที่หมายถึงจิตรู้ วิญญาณชั้นรู้ขึ้นมาแล้ว มันจะมีความเห็นออกมา ความเห็นนี้จะดำเนินไปในทิศทางใดก็ขึ้นกับสิ่งที่เขาเรียนรู้มา ขึ้นกับสิ่งที่เขาเรียนรู้มา เอ้า สังเกตง่ายๆ ไม่ต้องเอาอดีตชาติหรอก มันยาวไกลไปมันไม่เห็น เอาปัจจุบันชาตินี้ เราสังเกตตั้งแต่เด็ก ใครเคยอยู่กับเด็กเคยเลี้ยงเด็กตั้งแต่เกิด เด็กเมื่อเกิดแรกเกิดขึ้นมาเขาจะต้องเรียนรู้ เวลาร้องไห้ได้กินนมเขาก็จะรู้ว่า เขาต้องร้องไห้เวลาเขาหิว พ่อแม่ก็จะเอานมให้กิน เด็กก็จะเรียนรู้การสัมผัสจากพ่อแม่ เรียนรู้การได้ยินจากพ่อแม่ เรียนรู้การเห็นจากสิ่งแวดล้อมทั้งหมด พ่อแม่ก็จะบอกว่า ทำอย่างนี้ถูกหรือไม่ถูก หรือแสดงอาการอย่างนี้แสดงความรัก แสดงอาการอย่างนี้แสดงความไม่พอใจ เด็กก็จะเรียนรู้อยู่ตลอด แล้วไม่พอเด็กยังเรียนรู้สัมผัสกับสิ่งภายนอก สังเกตง่ายๆ หลานอาดมานี่ปีกสอง มันจะไปสัมผัสนั่นสัมผัสในรูปนั่นสัมผัสตุ้ เขา กำลังเรียนรู้ขบวนการตรงนั้นอยู่ นั่นล่ะเมื่อรู้ทุกอย่างสัญญาชั้นจะทำหน้าที่ของมันอยู่ มันทำหน้าที่เมื่อรู้ขึ้นมามันสัญญาชั้นหมายรู้ยังไม่พอมันยังหมายจำ เมื่อมันจำมันก็อาศัยความจำตรงนั้นยังมาหมายให้รู้อีก ว่าสมมติที่รู้นั้นเป็นอย่างไร นี่มันเรียนรู้แบบนี้ขึ้นมา แต่ละอย่างแต่ละลักษณะมันจึงก่อเกิดความเห็นเกิดขึ้น เพราะนั่นสังขารนี้อาศัยสัญญามาใช้งาน เหมือนเรื่องราวยกตัวอย่างอย่างเราเขียนหนังสือ เมื่ออ่านหนังสือรู้เรื่องราวได้ เรื่องราวที่รู้ได้นั่นล่ะ อาศัยตัวพยัญชนะสระ คือตัวหนังสือนั่นเอง ตัวภาษานั้นเอง มาต่อเรียงกันเป็นคำๆ ไป จึงเป็นภาษาขึ้นเป็นเรื่องราวขึ้นมา เรื่องราวนั้นอาศัยตัวอักษรพยัญชนะ อย่างเช่น ฉันจะไปกรุงเทพฯ มันก็ให้รู้เรื่องราวว่า เรามีจุดประสงค์จะไปกรุงเทพฯ แต่เรื่องราวนี้รู้ได้อาศัย ฉ.ฉิ่ง ไม้หันฯ น.หนู จ.จาน สระอะ สระไอ ป.ปลา ก.ไก่ สระอุ ง.งู สระเอ ท.ทหาร พ.พาน เหตุนี้เรื่องราวนี้รู้ขึ้นได้อาศัยพยัญชนะสระตัวนี้ สังขารชั้นก็เหมือนกัน อาศัยสัญญาซึ่งเป็นตัวบันทึกข้อมูลต่างๆ ใ้มาทำงาน เหตุนี้ความเห็นทุกอย่างเกิดขึ้นแล้วก็ดับไป มีเหตุเป็นแดนเกิด มีการเรียนรู้ตนเอง การสะสมความรู้นั้นไม่ว่าจะสะสมความรู้นั้นเป็นความรู้ที่ถูกต้องหรือเป็นความรู้ไม่ถูกต้องก็ตาม ก็จะเกิด

การสะสมเรียนรู้มาตลอด จึงออกมาเป็นความเห็น นี่จึงออกมาเป็นความเห็น ความเห็นเหล่านี้เกิดขึ้นแล้วก็ดับไป เหตุนั้นเราให้รู้ว่า ความเห็นเหล่านี้เกิดขึ้นได้อย่างไร นี่เราสาวตั้งแต่แรกเลย ตั้งแต่เกิดขึ้นมา อะแว่ๆ ขึ้นมา ก็เกิดการเรียนรู้ขึ้น เกิดการจำขึ้น เกิดเป็นความเห็นขึ้นมาแต่ละอย่างๆ ยาวไปออกจากความเห็นนั้นก็จะเป็นวัฒนธรรม เป็นประเพณีของสังคมนั้นๆ ของหน่วยงานนั้นๆ เอาเรื่องของครอบครัวก่อน เป็นวัฒนธรรมประเพณีของครอบครัว ออกมาเป็นวัฒนธรรมประเพณีของหน่วยงานนั้นๆ ออกมาเป็นวัฒนธรรมประเพณีของสังคมนั้นๆ ออกมาเป็นวัฒนธรรมประเพณีของประเทศชาตินั้น นี่ความรู้ความเห็นเหล่านี้มันเกิดจากการเรียนรู้ทั้งหมด เมื่อเรารู้แล้วว่า มันมีเหตุเป็นแดนเกิด เหตุคือรูปกระทบตา เสียงกระทบหู กลิ่นกระทบจมูก รสกระทบลิ้น เย็นร้อนอ่อนแข็งกระทบกาย แม้แต่ธรรมารมณ์กระทบใจ มันก็จะเกิดการรู้ เกิดการหมายรู้เกิดการจำ เกิดการบันทึกเกิดการเรียนรู้ไว้ เป็นเหตุทับถมกันไม่รู้กี่รอบต่อกี่รอบ นับไม่ถ้วนตั้งแต่เกิดมาจนถึงปัจจุบันนี้ เหตุนั้นนี่ความรู้ความเห็นทั้งหมดที่ออกมา จึงเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ในอดีต เป็นเหตุต่อเนื่องมา ทีนี้ความรู้เหล่านั้น ถูกหรือผิดก็ยังไม่รู้อีก แต่ให้รู้ความจริงว่า ความรู้ความเห็นที่จะเกิดขึ้นแล้วก็ต้องดับไป มีเหตุเป็นแดนเกิด เหตุนั้นความเห็นนั้นจะเป็นของเรา เป็นเรา เป็นตัวตนของเราได้อย่างไร ความรู้นั้นจะเป็นของเรา เป็นเรา เป็นตัวตนของเราได้อย่างไร เพราะมันมีเหตุเป็นแดนเกิด เมื่อเรารู้เช่นนี้แล้วไม่ว่ามีความเห็นอะไรออกมา รูปกระทบตา เสียงกระทบหู กลิ่นกระทบจมูก รสกระทบลิ้น เย็นร้อนอ่อนแข็งกระทบกาย แม้แต่ธรรมารมณ์กระทบใจ เมื่อรู้ขึ้นมามีความเห็นขึ้นมา เราต้องใช้สติปัญญาให้เท่าทันในความรู้ความเห็นเหล่านี้ เท่าทันว่าสิ่งเหล่านี้คืออะไร เทียงหรือไม่เทียง เป็นของเราไหม เมื่อเราไม่คิดไม่ข้องในความรู้เหล่านี้ ไม่ว่าจะทำกิจการอะไร มันเลยเป็นไปตามหน้าที่หน้าที่ผู้นำเขาให้ทำอะไรก็ทำไปตาม จะไม่มีความขัดแย้ง ถ้าใครยังมีความขัดแย้งมีความเห็น มันจะผิดหน้าที่ทันที นั่นคืออะไร นั่นละคือติดความเห็น ทิฎฐิ มันจึงไม่ยอมขึ้นมา ตัวนั้นละคือตัวมานะ หรือเมื่อมันเห็นขึ้นมา มันชอบใจมันก็อยากได้มันเลยเป็นโลกะ มันไม่ชอบใจมันอยากผลักไสมันก็เลยเป็นโทสะ ความไม่รู้เท่าทันไม่รู้ซึ่งเหตุแห่งความเกิดแห่งความรู้และกับความเห็นเหล่านี้ ความไม่รู้ความจริงว่า ความรู้ความเห็นเหล่านี้มีเหตุเป็นแดนเกิด เกิดขึ้นแล้วก็ดับไป เมื่อมีเหตุเกิดก็เกิด เมื่อเหตุดับก็ดับไป ไม่มีอะไรเป็นของเรา เป็นเรา เป็นตัวตนของเรา เมื่อไม่ใช่ของเราไม่ใช่ตัวตน

ของเราแล้ว จะไปตามมันไปทำไม มันเห็นอะไรขึ้นมาจะไปทำตามความเห็นเหล่านั้น โดยไม่ได้ใช้สติปัญญาพิจารณา มันก็เลยเป็นสมมติสัตว์บุคคลตัวตนเราเขา เป็นของเรา เป็นเรา เป็นตัวตนของเรา ครอบงำอยู่ในความรู้ความเห็นเหล่านี้ตลอด นั่นเรียกว่า อวิชชาเกิด อวิชชาจะก่อเกิดอยู่ตรงนี้ตลอดเวลา เมื่อสติปัญญาไม่เท่าทันในปัจจุบัน ธรรมขณะนั้น ถ้าสติปัญญา สมาธิคือความตั้งมั่น เมื่อสติสมาธิปัญญา เชือก ๓ เส้น รวมเป็นเส้นเดียวเท่าทันในแต่ละขณะจิต บุคคลนั้นจะไม่มีเลย ขัดเคืองก็ไม่มี เพราะมันไม่มีเรื่องให้ขัดเคือง เพราะอะไร เพราะความรู้ความเห็นรู้แล้วว่ามันเกิดจากอะไร แล้วมันมีอะไรเป็นเหตุเกิด แล้วดับไปอย่างไร ในเมื่อมันไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ตัวตนของเราจะไปขัดเคืองเพื่ออะไร ความรู้ความเห็นเหล่านั้นก็ไม่ใช่ของเรา มันก็เห็นไปอย่างนั้น เห็นถูกเห็นผิด สติปัญญารู้เท่ามันแล้ว มันเห็นผิดก็วางมัน ก็ไม่ตามมัน ก็เลยไปทำแต่หน้าที่ เพราะฉะนั้นจะมีความโลกก็ไม่มี จะมีความหลงก็ไม่มี เมื่อไม่มีความโลกความโกรธความหลงคนนั้นจึงเป็นผู้ว่าง่ายสอนง่าย คือไม่มีทิฏฐิ ไม่มีมานะ นั่นเอง จะทำอะไรก็คอยดูเหตุปัจจัยว่าเขาจะให้ทำอะไร เหตุปัจจัยนั้นเขาจะให้ทำอย่างไรเราก็ทำไปอย่างนั้น ทำไปตามเหตุปัจจัยที่ธรรมะขณะปัจจุบันนั้นจะให้ทำอะไร มีเหตุอะไรให้ทำก็ทำไปตามเหตุตรงนั้น เมื่อไม่มีเหตุให้ทำก็ไม่ต้องทำ อันนี้เรื่องของสมมติที่ต้องอาศัยเขาอยู่ เมื่อต้องอาศัยอยู่ในสังคม นี้ธาตุขันธ์ยังอยู่ก็ต้องกระทำ แต่กระทำไปด้วยความไม่มีของกุศลกุศล ทำไปตามเหตุปัจจัยล้วนๆ คนนั้นจึงรู้จักหน้าที่ ธรรมะจึงเป็นหน้าที่ รู้จักหน้าที่ จึงเป็นความอ่อนน้อมอ่อนโยนล้อมตนโดยอัตโนมัติ ไม่ใช่เสแสร้งล้อมตน จึงเป็นผู้ว่าง่ายสอนง่ายโดยอัตโนมัติ อุปกิเลสทั้ง ๑๖ จึงเกิดไม่ได้ เพราะเขารู้ความจริงเห็นความจริงแล้ว ทำไปตามเหตุปัจจัยตามสภาวธรรม เหมือนอาตมาพูดให้ฟังเคยเล่าให้ฟังอยู่นะ จะไปซื้อหนังสือ รักพงศ์ก็บอกว่าวัดไม่มีที่จอดรถที่เราจอดอยู่จอดที่เสาชิงช้าเขาเก็บเงินเรียบร้อยแล้ว ยังมีเวลาจอดทิ้งได้อีกหลายชั่วโมง ทีนี้จะไปวัดมหาธาตุฯซื้อหนังสือ ถ้าไปซื้อแล้วนี่ก็ต้องย้อนกลับ เสียเวลาเท่าไร กรุงเทพนี่ไม่ใช่ง่ายๆรถมันติด นั่งแท็กซี่ก็จริง เหตุนั้นจึงพิจารณาว่า ให้ไปเลยไปซื้อ เขาก็บอกไม่มีที่จอดรถ ก็ให้ไปจอดวัดมหาธาตุฯนั่นละ วัดมหาธาตุฯก็ไม่มีที่จอดอีก เขาแย้งฉัน ไม่มีก็ไป เรานี้ก็อยู่ในใจพิจารณาลึกๆอยู่ในใจว่า ถ้าไม่มีที่จอดรถฉันก็ไม่ซื้อ ก็แค่นั้นจบ กลับ พอไปแล้วก็ไม่มีที่จอดรถจริงๆ จนเลยจะกลับมาฉันก็มีคันหนึ่งที่เลยออก ถอยออกมาแล้วก็มาขวางหน้าให้เราไปจอดแทนเขาด้วย เขาย้อนศรด้วยนะ

ถ้าเขาไม่ยื้อนสรเราออกแล้ว เขายื้อนมาขวางให้เราไปจอดแทนเขา คูชิสภาวรรณ เขา
จัดที่จอดรถให้หมด เราจึงได้ไปซื้อหนังสือ เหตุนี้เราไปโดยธรรมล้วนๆมันจึง
อัศจรรย์ ธรรมะมันอัศจรรย์ เราไปด้วยความไม่เอา ไปตามเหตุปัจจัยล้วนๆ ไม่ได้ทำ
ด้วยศรัทธา มันจึงอัศจรรย์ คนที่ไปด้วยจึงอัศจรรย์ เพราะอะไร มันเป็นสภาวะที่แปลก
มาก เหตุนี้ทำอะไรให้พิจารณา ยิ่งละของกูตัวกูยิ่งไม่เอาเท่าไร ยิ่งรู้เท่าทันความรู้
ความเห็นเท่าไร สติปัญญายิ่งแตกฉาน ส่วนใหญ่เราไปเอาความเห็น เพราะเราคิดว่า
ความเห็นนี้เป็นของเรา เมื่อมันรู้ขึ้นมันจะเห็น มีความเห็นออกมาตลอด เมื่อมี
ความเห็นขึ้นมาตลอด มันคิดว่าความเห็นเป็นของเรา ดีก็ดีไป ไม่ดีก็ไม่ดีไป ตามมัน
ไปตลอด เลยไม่ทิ้งทิ้งคู่ เขาแค่อาศัยความเห็น ความเห็นนั้นถ้าถูกต้องตรงต่อเหตุปัจจัย
ปัจจุบันนั้นก็ทำไป ถ้าไม่ถูกต้องไม่ตรงต่อเหตุปัจจัยนั้นความเห็นนั้นจะดีแค่ไหน เขาก็
ไม่เอา เพราะมันเป็นโมหะ มันเป็นของกูตัวกูอยู่ตลอด มันยึดความเห็นเป็นกูเห็น มัน
จึงเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ ไม่ตรงตามสังขธรรมความจริง เหตุนี้การปฏิบัติธรรมไม่ใช่
ยากนะ อยู่ที่เราใส่ใจตัวเราหรือไม่ อยู่ที่เราใส่ใจตัวเราไหม เราต้องการอะไร ถ้าเรา
ต้องการความพ้นทุกข์จริงๆ ท่านก็ให้วิจัยความรู้ความเห็นนี้ ให้รู้ว่ามันไม่ใช่ของเรา
ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ตัวตนของเรา มันจะเห็นอะไรขึ้นมาสติต้องนะ และต้องหัดเป็นผู้ว่าง่าย
สอนง่ายเป็นผู้ที่ยอม ถ้าใครไม่ยอม คนนั้นน่าจะยากที่จะรู้เห็นธรรมะ เพราะความไม่ยอม
นั่นละคือตัวคือด้าน คือตัวมานะนั่นเอง ตัวมานะนั่นเอง ตัวมานะนั่นละตัวมัน ตัว
อวิชชานั้นเอง เราปฏิบัติเพื่อพ้นจากกองทุกข์ อวิชชาเป็นเหตุให้เกิดสังขาร สังขารเป็น
เหตุให้เกิดวิญญาณ จนสุดท้ายเป็นเหตุให้ถึงทุกข์นะ นั่นละอวิชชานั้นละทำให้เกิดทุกข์
ถ้าเราจะพ้นจากกองทุกข์ละ ก็ต้องยอมละอวิชชา ยอมละอวิชชา ถ้าไม่ยอมละอวิชชา
แล้วจะพ้นทุกข์ได้อย่างไร มันก็เลยขัดแย้งกันอยู่ในตัวเอง อยากจะพ้นทุกข์ด้วยอวิชชา
มันก็เลยเป็นไปไม่ได้ มันขัดแย้งกันอยู่ในตัวของมัน มันไม่เป็นสายเดียวกัน เหตุนี้ก็ต้อง
ยอม เพราะธรรมชาตินี้มันเกิดแล้วต้องแก่เจ็บตาย ร่างกายนี้เกิดมาแล้วต้องแก่
เจ็บตาย บังคับไม่ให้มันไม่แก่ไม่เจ็บไม่ตายได้ไหม เมื่อบังคับไม่ได้นั่นละต้องยอม
ยอมรับความจริงว่ามันต้องแก่ต้องเจ็บต้องตายก็ให้มันซะ มันจึงไม่มีความทุกข์นั่นเอง
ถ้าไม่ยอมรับมัน อันนี้เป็นเรื่องมหัศจรรย์ แต่เรื่องจุลภาคคือขณะทุกความรู้ความเห็นที่
เกิดขึ้นมา ทางตาหูจมูกลิ้นกายใจ ทุกขณะที่เกิดขึ้นมา มันจะมีความเห็นขึ้นมา ก็ต้อง
ยอมอีก ยอมเพื่อจะละความเห็นเหล่านั้น เหตุนี้ใครยังว่ายากสอนยาก ใครยังมีปัญหา

เกิดมาก แสดงคนนั้นมีโหม่มาก เท่านั้นละ จะไปโทษคนอื่นไม่ถูกหรอก ยิ่งโทษคนอื่นยิ่งโหม่มาก เพราะไม่รู้เหตุคือวิชาทำให้เกิดสังขาร ให้คิดผิดให้พูดผิดให้ทำผิดนั่นเอง เขาเรียก กายสังขาร วจิตสังขาร มโนสังขารนั่นเอง นั่นละวิชานั่นละทำให้เกิดสังขาร ๓ คือการคิดผิด การพูดผิด การกระทำที่ผิดนั่นเอง ความคิดที่ผิดมันจะออกมาในความเห็น นี่มันจะคิดอย่างนั้นเห็นอย่างนี้ เหตุนี้ถ้าไม่ใช่สติปัญญาตามคูมัน ตามคูมัน ตามวิจัยมัน ที่มันคิดขึ้นมา มันจะพูดขึ้นมา มันกระทำขึ้นมา มันมีอะไรเป็นเหตุเป็นปัจจัย การคิดมีอะไรเป็นเหตุเป็นปัจจัย ความเห็นนี้มีอะไรเป็นเหตุเป็นปัจจัย การพูดนี้มีอะไรเป็นเหตุเป็นปัจจัย การกระทำนี้มีอะไรเป็นเหตุเป็นปัจจัย แล้วทำไปแล้วคิดไปแล้วพูดไปแล้วผลมันคืออะไร ต้องให้รู้เหตุรู้ผล ถ้ารู้เหตุรู้ผลตรงนี้แล้วมันก็จะรู้ว่ามันคืออะไร แล้วจะปฏิบัติกับสิ่งเหล่านี้อย่างไร นี่ตัวนี้ต่างหาก ต้องพิจารณาให้มาก พิจารณาให้มากใช้สติให้มาก หัดระลึกรัดพิจารณา แล้วต้องมีสมาธิคือความตั้งมั่น ตั้งมั่นต่อสังขารคือความจริง ตั้งมั่นต่อเจตนาที่เราจะไปเพื่อความพ้นทุกข์ เมื่อมันผิดเจตนา ผิดไปเราต้องยอมละ ถ้าไม่ยอมละนั่นละตัวตั้งมั่นตัวสมาธิไม่มี มันลงไปเล่นในสิ่งที่ถูกรู้หมด ในอารมณ์นั่นเอง เมื่อมันลงไปเล่นในอารมณ์ จิตนั้นไม่เป็นกลาง ผู้พิพากษาเข้าข้างแล้ว แล้วการตัดสินก็ไม่ยุติธรรมนั่นเอง เหตุนี้ต้องใช้สติใช้ปัญญาให้มาก แล้วก็ต้องใช้สมาธิคือความตั้งมั่นแห่งจิตนั่นเอง ถ้า ๓ ส่วนนี้ไม่รวมเป็นกลมเกลียวเป็นเนื้อเดียวกัน ก็ยากที่จะเห็นธรรมะ ยากที่จะเข้าใจธรรมะ ๓ ส่วนนี้เกิดขึ้นได้อย่างไร ก็ต้องเกิดขึ้นจากการฝึกการหัด เราตั้งความเห็นไว้ถูกต้องว่าเราจะไปเพื่ออะไร ปฏิบัติเพื่ออะไร แล้วเราก็ตั้งความเพียรไว้ถูกต้อง เพียรระลึกรัด เพียรสังเกต เพียรสำเนียง ว่ามันเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของเราไหม ไม่ว่าคิดไม่ว่าพูดไม่ว่ากระทำ มันจึงจะเห็นสิ่งที่มันซ่อนเร้นอยู่นั้น ตะแกรงนั้นจึงจะละเอียด ที่จะร่อนทรายละเอียดออกได้ ถ้าตะแกรงเนื้อมันหยาบมาก มันก็ร่อนทรายละเอียดออกไม่ได้ เหตุนี้ต้องวิจัยมันตลอด สังเกตมันตลอด สำเนียงมันตลอด เราต้องตั้งไว้ตรงนั้น ความตั้งมั่นอยู่ตรงนั้นละมันจะทำให้สัมมาสมาธิเกิด ความเห็นที่ถูกตองนั้นมันเป็นสัมมาทิฐิ มันจะต้องให้เกิดสัมมาสติให้เกิดหมด ทุกอย่างมันจะกลมเกลียวรวมกันอยู่ตลอด ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในธรรมตรงนั้น มันไม่ได้แยกกันกระทำงาน ถ้าเราตั้งไม่ถูกต้องแต่ที่แรก วางความเห็นไม่ถูกแล้ว ก็ไปไม่ถูกต้องแต่ต้น ก็เลยหลอกตัวเองอยู่ตลอด ว่าฉันต้องการความพ้นทุกข์ แต่นั่นสามารถทำเหตุให้เกิดทุกข์ได้ มันก็เลยเป็นแบบนี้ มันเลยเป็น

อหังการมมังการตลอด จึงไม่ตรงกับเจตนา จึงหลอกตัวเอง ปัญหาจึงเกิดขึ้นกับตัวเอง
เกิดขึ้นต่อสังคม ต่อผู้อื่นนั่นเอง เหตุนี้วันนี้พูดให้ฟังให้ไปขบคิดพิจารณาดูสิ ให้ละ
ความรู้ความเห็นนั่นเอง ที่เป็นของกูตัวกูออกไป ถ้าละหมด ทำไมจึงต้องว่าง่ายสอน
ง่าย ทำไมต้องไม่มีทิฏฐิมานะ ทำไมต้องไม่โกรธ ทำไมต้องไม่โลภ ทำไมต้องไม่หลง
ก็พูดให้ฟังหมดแล้ว เมื่อมันเห็นความจริงของสิ่งเหล่านี้หมด มันก็เลยไม่มีสิ่งเหล่านี้
เพราะสิ่งเหล่านี้มันไม่มีจริง มันเป็นความหลงการเรียนรู้ที่ผิด การจำมาที่ผิด ความเคย
ชินที่ผิด มันไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้อง เพราะสิ่งเหล่านั้นยังไม่ถูกการกลั่นกรองด้วยสติปัญญา
เหมือนน้ำ เอน้ำมายังไม่เกิดการกลั่นเอน้ำบริสุทธิ์ออกมา น้ำนั้นจึงเป็นน้ำที่ขุ่นเป็น
น้ำโคลน ความรู้ทั้งหมดที่เราเรียนรู้มาก็เหมือนน้ำขุ่นน้ำโคลน จึงต้องมากลั่นเอน้ำใส
บริสุทธิ์ออก การจะกลั่นน้ำใสบริสุทธิ์ออกต้องอาศัยเครื่องกลั่น เครื่องมือที่จะมากลั่น
น้ำใ้ใสบริสุทธิ์ออกได้ ต้องอาศัยสติสมาธิปัญญานั้นเอง อาศัยความเห็นที่ถูกต้อง
พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัส “สัมมาทิฏฐิเป็นเบื้องต้นของกุศลธรรมทั้งหมด อวิชาเป็น
เบื้องต้นของอกุศลธรรมทั้งหมด” เหตุนี้การวางความเห็นให้ถูกต้อง จึงเป็นเริ่มต้น
ของสัมมาทิฏฐิ จึงเป็นเริ่มต้นของการใช้สติปัญญานั้นเอง นั้นให้เข้าใจให้ถูก ใครยังมี
สิ่งใดที่ค้างคาอยู่ในจิตใจ ให้รีบขมมันออกซะ ใครยังมีสิ่งใดค้างคาในจิตใจ ให้รีบ
ขมมันออกซะ ถ้าไม่รีบขมมันออก สิ่งเหล่านั้นจะเผาเราทีหลัง นั่นคือกรรมแล้วจะ
โทษใคร กรรมนั้นเกิดจากอะไร ก็เกิดจากมิจฉาทิฏฐิ ความเห็นที่ผิดคือวิชานั่นเอง
ผลก็คือทุกข์นั่นเอง ก็ขอยุติแต่เพียงเท่านี้ มาจัน.